

ODLOMAK NEDOREČENE ISTINE

DANILO KNEŽEVIĆ

Duboko negde u nama slutimo odzvuke umetničkog stvaralaštva ljudi koji izranjaju i uranjaju u domene trajanja istina koje nas karakterišu i poriču zajedno. Negde se oni radjaju i ugasnu čudno i neočekivano. Njihovo svetlo zasija kroz pomrčinu. Zatreperi i nestane. Smisao trajanja ili trajanje smisla, odgolednu iskrpu koja je morala da se ugasi, a njeno vreme ostaje trajanje pisca čoveka s nama sadašnjim i s nama budućim. Sve ono što svojim prisustvom beleži vreme postojanja i sve što novim zracima otkriva nove prostore i kopka u svom prebivalištu mravinjom upornošću, to poriče oceanu sopstvenog truda i traži svoj ostsaj, tamo gde klija novo u novim uslovima. Svoju nužnu i pravu egzistenciju življenja ima svaka umetnost na flu iz koga izrasta i među ljudima koje oblikuje.

— Za nama su takve istine oličene u delima naših pisaca. Za nama je jedno JUČE. Živimo u ovom DANAS. Deo smo jednog SUTRA koje nužno odlaže svoje svitanje. Ono izmiče pred željama i htenjima ljudi svih generacija. Možda zato, da i nas uveče na start danonoćnog osvjetljanja tajni prirode i života. I svako nosi u sebi po jednu čašu bola. Nosi poneki kutak koji jednako boli, smeje se, i napada. Pesnik Davičo je zalečio sve što ga bridi — gorčinom i na ostrici svoga stiha. Razne jednu slutnju. Poklonio je srcima svih ljudi. Njegovo uvek suzi smehom i otokrovnjem novog i nepoznatog prostora. Prostor, između života i smrti, između sadašnjosti i budućnosti. On strasno plodi sve teme vremena, prirode i stvari. Oblači ih u ruho svojih pesničkih vizija, krojeći neizmernim makazama svoje sadašnjosti.

Sve te preokupacije čovekove misli, osećanja, i čoveka koji je semenka nekog divljeg ploda spremjena za rezervu u pohlepnom mravinjaku čovečanstva — pretstavljaju jedan neiscrpan motiv pesničkog komponovanja svega — u zvuk, stih i pesmu. Svega što je bilo. Svega što je danas. I svega što će doći sa sutrašnjim danom da nas iz krznjenih povoja duha omekša za toploljudsku budućnost. Jer stojimo, jedanput više od umetničke misli koja nam dešifruje tajne budućnosti uredjene lepotom nedorečenih istina. Možda se radjamo da ujedamo kao zmije. Ali ujed svakog vremena u kome ljudi stvaraju da bi lepše živeli, utoliko otrovi pozezije preboje neprebolovane istine čoveka u sebi i čoveka u društvu.

Životni i pesnički rad Oskara Daviča liči na noćni let svica koji u svoju žiškastu svetiljku uplja višak mraka, da bi njegovim sledbenicima budućnost bila bakšiš ljubavi. Slobdu zgrtati kroz rešetke svetlosnih mreža. Učiniti jedan napor, jednako pesnički i društveni, kako bi se otklonila evolucija istine da: „Iver pada pokraj klada“. (Davičo) Treba stići pa makar se zadihano kačili na voz dugotračni. Treba proširiti obrise smeha. Uvek u letu, makar se na krilima odmarati kao evropska stada divljih turista u Africi. Treba ponirati sa suznom gorčinom svih ponornica. Treba, jer nužno se orestri prijavštine sopstvenog ležaja bez p omeone. Oni su za pesnika bili boraki srezani u mnogim samicama u kojima je ostavljana kipuća snaga i ljubav.

Umesto ljudskog zadaha čuo se zadah smrti. Ona je bila jedini gost koji je zvekotom gvozdja u ključaonici najavljuvao svoj dolazak. Njena poslednja ponuda često je mimoišla borca čoveka i pesnika. Možda i onda kada je

pripreman mitrovački banket udaraca. I onda, kada je: „Pljuštalo od petog sprata do podruma“.

Borac pesnik je rekao:

„Krvu moje kapljice sjajne
pre ču ja kap po kap
da levam
no reči što ču slog
reči izdajne.
I zalud, zalud, sve vam.

(Davičo)

Bila je to zakletva krvi koja ostaje:

„Ostani svoj i takav
kakav jesi.
Ostani, i kada pepeo
vetru kaže: Raznesi!

(P. Surep)

Ovako zakletog stvaraoaca dobila je naša književnost u umetničkoj ličnosti Oskara Daviča. Književnost svog savremenog slikara u stihu i prozi. Slikara svih svojih previranja. Njegovo veliko književno i iskustveno imanje nijansira sve probleme izobličene do besvesti ljudskog duha. Ono u čemu se radjajalno lome njegove vizije života, to je snaga talenta koja iznedjuje ustaljenje asocijacije čitalaca. Pesnički domeni se uzajamno odbijaju kod Daviča — pisca čije je sečivo duboko i do balčaka ušlo u tkivo naše savremene literature. Ovaj pesnik, danonoć-

no, prodire u osavremenjeni ambijenat tema i događaja. On izgrađuje svoju sliku društvene umetnosti. Reflektira misaonu stranu jednog vremena u kome izvori ne dostižu nakvasiti novinom bisernih kapljica, a novina je svet za vodu koja organizovano filtrira svoj krvotok. I kod pesnika se oseća većita težnja za bistrinom svega što je priroda podarila u naslednje čoveku. Njegova emotivna dirljivost duboko zapara i razgolićuje.

„Svaki čovek je istovremeno i vajar i materija koju društvo vaja“. (Ajnštajn) Ali ovaj stvaralac iako je uspeo da izvaja svoj poetski portret, često ga skrnavi prenegljenom prodornošću duha i novinom koja je većini zabuna. Evolutivni razvoj skoro je neprimetan kod Oskara Daviča, jer prva napisana stranica bila je poetski zgsunuta i neporedjena sitnim trzajima duha. Njegovo stvaranje nema svog dečastva u literaturi. Prve stranice su donele sa sobom i veličinu umetničke vrednosti.

Ako bi pokušali tražiti identičnost Davičovih previranja duha, onda bi nužno morali zaviriti u imaginarni svet našeg nablížeg suseda. U nas same. Jer svaki čovek je pačinasti zamak ljudi koji u njemu samuju. Čovek sa kojim kumuje Davičo je čovek durbina okrenutih u budućnost, a ovi uniformisani likovi iz korena samo su prestraža njegovih preokupacija.

„Licem okrenuti budućnosti, svesni svega što nam je u borbi za nju šapnula prošlost, dotičuci nas stalno krilima udaljilje sebe

od nas koji joj i onako izmičemo, mi smo u prilici da sudelujemo, ali i da interveniše u procesu oformljenja novog čoveka, dovoljno novog, i isuviše čoveka“. (Davičo)

Karakteristične uobičajenosti sa kojima se susrećemo na stranicama proze i poezije, koje nam sugeriraju Davičove ličnosti, govore njegovu istinitost u sakupljanju svih kvaliteta ljudski udruženi u čoveku sadašnjosti. Nećemo se mnogo udaljiti od mogućnosti poricanja idealiziranog čoveka, ako u svim osobenostima Miće i Rsvaca nadjemo po delić naših poznanika. Njegovu osnovnu strast uočićemo u sopstvenom obračunu i polemisanju iz idejnih profila ličnosti koje govore onim delom sebe što je čovečnost. Ako se za trenutak osamimo vrednosti više nužne nego namegljive, onda će za naše mogućnosti poimanja, savremena proza i poezija postati i ostati dekorisan bauk ličnih ili širih razmera stagnacije potsticane sopstvenom nalivnošću i prebude djenjem da je književnost u svom progresivnom razvoju dostigla cilj estetskih i sadržajnih normi. Razotkrivajući Davičov književni razvoj, dolazimo do istine koja govori o evolutivnom kretanju reči i dela. O delu koje postaje tkivo socijalističkog realizma u našoj književnosti. Koristićemo bogatu stvarnost, i imajući pred sobom ljude socijalističkih nastojanja, Davičo, se hvata u obradi činjenica sa ličnostima koje su naša stvarnost bile i ostaju. Čovek budućnosti, čovek komunistički, vreme u kome odzvanja koračnica nastupajućih snaga, to su izrazite teme, ponekad, uokvirene idolima i simbolikom ljudske znatiželjnosti. I polazeći od svih novina progresivnog kretanja društvene misli, i jedne koju grčevito brane iz principa uljudnosti ponirući u onu stranu naše književnosti koja svetli revolucionarnom prošlošću, možemo jasno sagledati umetničku razudjenost naše literature (novog izraza) u delima koja je dao i koja obećava Oskar Davičo.

Njegov teško probojni panbijenat i novina oblikovanja bitnog i sporednog, deluje kao prijatnost izazvana obećanjem za koju ulažemo deo sebe da bi dobili deo drugog. Višespratna metalora protkana jedrim i nabreklim izrazom nudi se u zboru više. Ona upija servirane istine ambijenta u kome pesnik jednako peva i uzdiše za filmom budućnosti. Ako još dalje odemo u traženju dodirnih tačaka kazivanja, načina oblikovanja i poetske forme stiha, onda ćemo sagledati koliko je ovaj pisac duboko prodro u vremensku humanizaciju revolucije i ljudi u njoj. Simboli čovečnosti i raznih psiholoških prefakanja jedne su od karakteristika u posleratnom krugu pišćevih inspiracija.

Prvenci njegovog književnog stvaranja bile su pesme u kojima je data psihologija detinjstva — trenutci autobiografskog.

— Čovek nije za rukovodeća mesta dok se ne našegrtuje na raznim položajima. Možda bi ovu istinu mogli uklopiti u životnu prošlost Oskara Daviča, tražeći i u njoj iskustveni značaj na onim stranicama njegovih dela koje fiksiraju postojanost nemirenja u ime viših ideala generacije koju Davičo sledi, često, preuranjenim otokrovnjima u savremenom književnom stvaranju.

Rat je formalno bio prestao. Naslovne stranice listova donosile su senzacionalne naslove o ratnim operacijama. Rat je prestao, ali traje utisak njegove stravičnosti. U snu dolazi da opomene.

(NASTAVAK NA 8 STRANI)

KARIJATIDA

Rekao si mi da život traje
od tebe do umiranja.

Naučio si me da volim
samo tvoje telo u postelji dana
i da unapred shvatim smisao
tvojih neizgovorenih želja.

Otišao si

a nisi me naučio
kako da zaboravljam tvoje reči
kako da zaboravljam tvoj smeh
vedar i tužan u isto vreme
šta da radim sa grudima
obremenjenim uspomenu.

Bio si lud vajar, jednom,
kad smo se sreli.

Ali ja nisam kamen
nisi me nezadovoljan bacio u more.

Ostavio si me nespretnim rukama vremena
da od mene oštirim dletima noktiju
odvajaju komad po komad
ne shvatajući da sam ja već odavno
završena statua.

Viorika VINETI

Nemoj da stojiš na vetru

Može lice da ti pocrni

Može haljinu da ti pocepa

Možeš da padneš na travu

Trava je zelena

I tvoje oči su zelene

Izmešće ti se oči sa travom

Posle neću moći da te poznam

Vetar je kao tvoja kosa

Bacićeš mu se u naručje

Izmešće ti se bedra sa smehom

Pa neću moći da te poznam

Nemoj da stojiš na vetru

Koža će da ti se naježi

Cipele ćeš da izgubiš

Odletećeš zajedno sa njim

Ljubiša KAKAŠIĆ

Matura

Plesali smo
pušili

i ispljivali čaše.

Naše ljubavi nosili smo u očima.

Nazdravljali smo maturi

i zamagljeni

zaklinjali se na vječito drugarstvo.

Toliko smo voljeli kolegice

(gdje je granica ljubavi i prijateljstva?)

Kuč!

nosili smo pregršt ljubavi i mladosti

a mesec je kazivao najduži put.

Na rastanku

poljubio sam kolegicu

prijateljski

i nježno do bezgraničnosti.

Davor ALIĆ

ODLOMAK NEDOREČENE ISTINE

DANILO KNEŽEVIĆ

(NASTAVAK SA 3 STRANE)

U snu, a jednom je došao udar jave. Svi krajevci i počeci ratnog mehanizma počinjali su i svršavali se golorukom pobedom slobodarstva i istine. Na traci Davičove „Pesme“ snimljena je revolucija u svom jednom vidu. Dat je jedan isečak borbe. Pomalo bizarnom slikovitšću i kontinuitetom svega doživljenog radja se umetnički konponovana istina — otisnuta na stranicama zbirke pesama „Višnja za zidom“. Dedić — mitske borbe sa svim što je dovelo u pitanje principe karaktera naše revolucije. Sa svim oko sebe i sa sobom.

Poetizovati jednu borbu, nje- ne patnje i istine podići na umetničku visinu, trebalo je sje- diniti elementarne osobenosti i rimovati život i smrt. Trebalo je biti savremenik, iako pesnik nije savremenik svojih savremenika. „On je tajnik, koji nečuva, nego otkriva tajne“. (Davič) Tajnik jedne istine koju krčmi svim ljudima. Ova misao je našla od- raza u onome čime se Oskar Davičo predstavlja našoj čitalačkoj publici. Odras su njegova dela.

Često, ustiljenom i iskonstru- šanim igrom reči, a redje jalov- nom sadržinom stihova, Davičova proza i poezija pati od — novog pod svaku cenu! Od neprebolo- vanih istina u sebi, jer svaka pesma u svakom čoveku odboluje vreme pre rođenja. Možda se zato i oseća izvesno klimuće pis- ca posle vrhunskih dela. Što je roman „Pesma“ u prozi, to su „Višnja za zidom“ i „Hana“ u poeziji.

Izovna snaga i moć, osobe- nost i draž koja se nudi u li- nesama portretiranja ličnosti i bogatstvu unutrašnjih imperativa emocije, kod Daviča je osobenost koja se otkupljuje vremenom pro- dora u njegova dela. I možda zato, skupnom snagom volje i osećanja pravog umetnosti plaća- mo harać u sopstvenoj krvi, jer koliko nam ona donosi i razvija estetska osećanja, toliko i rušilač- kom snagom rasvetljuje i najple- nentije pobude u čoveku. Ako u ovom sadržitelju tražimo odgovora- rajući izraz jednog vremenski bogatog književnog stvaranja, onda će nam Davičov literarni opus biti dovoljan da shvatimo njegovu reč.

Savremena poetska škola u kojoj internacionalizam ideja pre- vazilazi domene svog delovanja premetavajući jugoslovenski ka- lem izraza na nove oblike kom- ponovanja — s nama zajedno emi- grira u budućnost umetničkog života. Tražeći odzvuk čitavog nemira koga je rat uneo u čove- ka i pokrenule sve slutnje i na- danja koja se dopunjuju, onda zajedno s drugim zbirka „Viš- nja za zidom“ će biti i ostati jed- na karika na lancu: — SAN — JAVA — SAN! Ostaće jedan momenat borbe uramljen ljubav-

lju dveju „Srbija“. Pesnik je zna. Zna njeno lice i naličje. On mornari u njenim vodama.

„Ja znam sva tvoja lica
svako šta hoće šta nosi.
Gledao sam sve tvoje oči,
razumem šta kažu šta kriju.
Ja mislim tvoju misao
za celom ti u kosi,
Ja znam tvoju usta
šta ljube, šta piju!
(Davič)

Ovako jedno osećanje lju- bavi zagorčeno povremenim ža- ljenjem koje smenjuje vera u slobodu, protkalo je stihove zbir- ke „Višnja za zidom“.

„Ja slobodu hranim
gvoždjem ovog hleba
ja sam ljubav,
ja sam se za nju rodio
zato moje reči pod
šlemom krvare.
(Davič)

Ovim stihovima pripada jed- na socijalna idejnost, oplodjena patriotskim refleksom borca, čo- veka i pesnika. Davičo je sebe utkao u lik revolucije. U poro- dajni bol radjanja domovine. Sav joj se predao u stihovima:

„Ne tuguj mi! More pruža
plave ruke
tebi koji si mu o
slobodi pričo.
Zemlja bola jutros
kreće u hajduke
S njom noći i dani
i drug tvoj — Davičo.

Uvrijeđićemo stih i pesnika ako u njegovim pesmama zapo- stavimo pitanje i odgovor. On se- be pita i odgovara. Odgovara vremenu koje su penusa od re- alizacije ideja. On vidi ljude:

„Idu kroz drač, bol,
korov, muke
Kroz trnje, ropstvo,
čakal, divizmu
Kroz krv, aluge,
smrt, pobune
Kroz smrt za život,
za žive i mrlve
u jednom naletu
ka
kominizmu.
(Davič)

U svojoj velikoj poetskoj humanizaciji Davičo sve više prodire u tajne misaonosti i izra- žajnih sredstava. Prateći piščev razvoj, videćemo ga u njegovoj „Koračnici“. Osetili u stihovima:

Ja ljubim one koji znaju
da daju više no imaju.
(Davič)

Ovim kao da smo udahnuli jedan život od koga se za koplje lepote čovečnije i lepše živi.

„Nisam od kraljića
carskih carevića

što lov loviju
biju i lumpuju.
Ja sam od onih
za koje se priča
da uvek rade i da
uvek snuju.
(Davič)

Žudnja je večiti nemir koji potstiče. Život je žudnja naših sitnih strasti. Njih, i nas u njima sadržane naćićemo u stalnoj vib- raciji vizija „Hane“ kojoj je „Flora“ preplavila krater ljubavi. S pitanjem: — Da li ćemo izgu- biti pesnika?

„Između dve puste
obale — ja:
otvoreni prolaz
za slučaj izvan događaja.

U punoj raskoši i sočnosti jezika „Nastanjene oči“ nas uvla- ce u prostorne impulse Daviča pune poetskih slika i jedre od životnosti. Njegova višesmislenost reči daje ovoj zbirci energiju koja je — poezija. Zgusnuti i opori jezik ponekad nas susreće i zbuñuje. Iza njega zračí čitav svijet doživljenog. „Sloboda“ dvo- jna od simbola i alegorije rečena je u stihovima:

„Tri godine već
ptice slušaju metke
i misle neleteč? Jedina
srpska reč.
(Davič)

„ČOVEKOV ČOVEK“ — jed- na bora više

Na svojoj velikoj zgradi lo- jalnosti rascvetalo je nemirne u čelo utisnuto. Dogradjivana je ljubav svog i društvenog tkiva prema ovoj zemlji. Izvajani puto- kaz ljudski proverenih stremlje- nja. Svoj kostur ugrađen u zgradu revolucije. I ne samo to. Otići daleko ispred svojih sapu- tnika, znači i obeščastiti norme koje se progresivnim ritmom pri- menjuju u idejnoj baštini jedne epohe. Udar koji je ostao da opominje, Davičo je zabarikadi- rao na stranicama „Čovekova čoveka“. Jedno nemirenje koje boluje u ovoj knjizi celivalo je pesnika svojim modrim usnama četrdesetosme. Usetio se u dušu i krv, koja prema rečima pesnika: „Kola u kolu lepog vremena“. Njegov stalni relfen prologa „i kao nikad“ — pada težinom jednom cinizma.

Ja slušam drugu stranu
dvojnica vremena!
ili: Proveri pravdu
ne vrati se sam!

Ovde nam se Davičo pre- stavlja sa svojim uzburkanim shvatanjima istina u osvitku do- voljne neproverenosti. Govori svim otključanim superlativima svoga — JA.

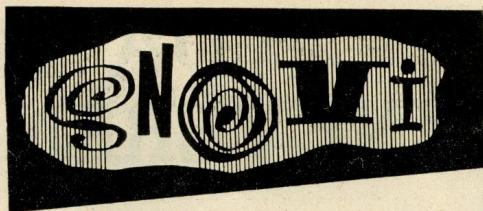
„Mirišem na pale
drugove, senke
velike moje
i drhtim od mržnje u noći
daljoj od smrti.
(Davič)

Koliko god se uspinjali da udjemo u ovo delo, utoliko ono sebe rasvetljuje svojom sopstve- nom svetlošću. Ono se osvaja ne u jednom naletu, već u postup- nim prodorima koji govore ne- muštini jezikom događaja.

„Čovekov čovek“ deluje kao inverzija Davičove misli da je: „Pesnik poslanik života na plju smrti“.

I ne samo to. Dve revulu- cije su našle svoj odraz kod Oskara Daviča. Jedna u kojoj je bio i svetlost i tama, i druga u kojoj njegove ličnosti komunisti jednog društva ukroćuju stihiju prirode svojom sopstvenom verom u budućnost.

(NASTAVAK NA 9 STRANI)

POEZIJA

Kao čoveku koga vetar bije
i sneg zaslepljuje — naokolo stika
jedan ledeni pakao grad —
otvoriše se duž zida, jedna vrata.

Uđje. Ponovo nadje neumrlu dobrotu,
milina toplog kuta. I me
ostavi zaboravljeno, poljubac na
vedra lica, koja je video samo
mračna u pretećim snovima.

Vrati se
na ulica; a i ulica beše se izmenila.
Vreme se protešlo, led
raščistile vredne rake, plavetnilo
ponovo izbi na nebu i u njegovom srcu.

I pomisli da
da svako krajnje zlo pretkazuje dobro.

UMBERTO SABA

UMBERTO SABA (rodj. 1883) Trščanin, prošao kroz razne modernističke pravce, i svežim, savremenim izrazom stvorio poeziju, jednu od najčistijih i naj- bolnije ljudskih. Posle sloma fašizma sa sumorom u duši peva „o fašizmu koji mu je sve oduo“, kao što sa druge strane kliče bratstvu Slovenaca i Italijana u Trstu. Glavne zbirke: „Kancinjere“, „Vedri očaj“.

G D E

Ode ćeš me sahraniti?
Oh na otvorenom polju
jer tu zemlja najbrže
pokrije raspadanje

i nebo moje i vetar
koje toliko voljahn
imaju neku
naknadu za me

kad se ubrzo osmehnem i zamirišem
u travi i cveću
kad se osmehnem pticama, suncu
kad se osmehnem ljubavi!

Uroni tada lice
u vlasni moje, od trave

udiši, udiši
u cveću mome cveću
najlepši miris moj

u crvenom maku, u proleće
o neka ti ponovo zbori srce
srce moje!

I, ne boj se:
kroz promenu sam se
umnožio!

Ko šapnuće sada o Meni
i o Ne-meni?
Prolazi prolazi
leti vetar
teče voda:
i kao voda
i duša ima svoj tok!

MARIO NOVARO

MARIO NOVARO (1868-1929) pesnik originalne, sažete i vanredno sugestivne lirike: „pesnik besko- načnog“ kako ga je Paskoli nazvao. Stihovi mu za- nose svojom jednostavnošću i nežnošću. Zbirka stihova: „Šumovi i odjeci“.

NAGRADA TRIBINE MLADIH NA STERIJINOM POZORJU

Žiri Tribine mladih u sastavu: Jelena Petrović, Duško Popov, Bogdanka Pozna- nović, Draško Redjep i Florika Štefan o- tućio je da nagradu Tribine mladih za naj- bolje realizovinu ulogu mladog glumca (do 6 godina staza) na II Jugoslovenskim pozorišnim igrama — Sterijinom pozorju dodeli članici Zagrebačkog dramskog ka- zališta MARIJI KON za ulogu Rože u drami Slavka Kolara „Svoga tela gospodar“ Nagradu predstavlja grafika Ankice Opreš- nik „Ptica“.

POBESNELO TALASANJE

(parodija na F. T. Marinetti)

*Izroniše hitro iz mora
normanske talasine sa sapima od agata,
i trbuhom od lapislazula
sa nozdrvama od pendžer — hartije
i otkasaše brzo
u slano i bromno leto okeana.
Lubenica napakla od sunca, strmoglavi se
u razbesneli bostan sumraka
i proždrljive oblačine srkahu
zelenkastu koru južnih planina
pre no što navukoše tanušne srebrne nogavice
na голу bestidnost novorodjenih zvezda.
Ali evo skače iz vode sa kosom od algi i mošna
pljuskoviti Marineti iz koga vrcaju iskre fosfora
i prinosi ustima voduenu trubu
jednog uspaljenog povratnika
kao da raširi, kroz najasto prostranstvo,
pravougaonu pesmu
svoje plehane duše lakovane na vatru.*

*— Ehej — urlikaše na slane kobile talasa —
došao je čas hiperboličnog osvajanja
metalnih mapa sveta.
Osećam se pun topova koji rasteraju grad,
bolesnih revolvera, neshvaćenog genija
i želim da žvačem stope tritona
i da opipavam veliki simpatični živic sirena
koje se vrcaku na bulevarima Atlantide.
Čas je pirolehičke žestine, pravopisnog džilitanja,
bremenit sam futurizmom
načim grimizne bolove titanskog poradjanja
i zlatnom sunčevom sabljom
načinicu carski rez svojoj čudovnoj trudnoći
i rodiću 200.000 primeraka
zapaljivih proglosa.
Napred pastuvi okerne boje,
djiha! rage boje morske trave,
hrabro pučinski četvoronošci od stipse
i azbesta,
zbižite redove,
okrenite na levo,
držite svuda krmu niz vetar,
raspršite pene,
jedem zvezde,
žvačem oblake,
grgoljaš sazevežđa,
i sintaksa mi isparava iz lutanja
u anarhičnom izgaranju
reči u slobodi.*

*Voda navaljuje kulja čaj čaj priredjivanje
izgovor ponovo zagnjurivanje zelen
zelendać najzelenkastiji pesnica +
napor + iskolačene oči = pobeđa bronza
aluminijum šparkasa majarka ura
taratata pe-pe Zang dum Zang dum.*

LUČANO FOLGORE

LUČANO FOLGORE (rođ. 1888) prilazi futurizmu i među pesnicima te škole može se smatrati kao najdaroovitiji. Slikovito bogatstvo utisaka ispoljava u delima: „Pesme motora“, „Mostovi nad okeanom“, „Brzi grad“. Docije prelazi na klasični način izražavanja. Njegova zbirka parodija na najpoznatije italijanske pesnike predstavlja remek delo te vrste u italijanskoj literaturi.

Pesme prepevao sa italijanskog
V. R. KOŠUTIĆ

„Pesma“ — beton jedne revolucije. Njena brzozvezujuća istina bio je Mića. Mića, — najposlušniji instrument u službi naprednih ideja. Čovek duboko odan pozivu partije. Čovek komunista. Prelistamo li stranice njegovog partijskog života i čelije koja je milionska čelija u životu komunističke partije, oformičemo lik komunista koji dezertira iz sveta ljubavnih strasti u svet borbe i ideja. Videćemo sazdan lik revolucije u revolucionaru — skojevca i komunista u čoveku budućnosti. I budemo li dalje prelistavali ovo delo, dobićemo panoramu grada u kome jednako besni borba otpora i borba napada. Panoramu okupirane slobode i ljudi koji sanjaju slobodnu teritoriju. Sanjaju snom koji postaje java. U njoj, možda, jedan stvaralački heroizam karakteriše ljude jedne generacije. Oni nam se predstavljaju u moralnoj ličnosti Miće i Rsvca. Rimuju s ljubavlju, a jedan čovek izabrao je sebi put primera i rimuje svoju snagu sa snagom betona.

I posle svake pročitane stranice Davičovih dela osećamo sebe snažnije i uvek u očekivanju novog. Novog koje odgovara novom društvu. Dovoljno svež i dovoljno moderan, Davičo je nezasiť lualica koji na svom putu mnogo ostvaruje i nalazi. Pisac koji se može istaći u grupi naših najboljih književnika, pogotovo onih koji tkaju nitima osavremenjenog izraza.

LOJZE SPACAL

KRAŠKA ŽENA

Proleće i rastanak

PERA GROZDIĆ

Proleće je danas doplivalo: na kiši od oblaka, na kreditima za mantile, na sremačkoj kiselici i poslednjoj svadbi, na vetrom nošenoj prašini i posećenom keju, na prvim poljupcima bez mraza, na maturantskoj nervozni, na osmehu rahićnog dečaka bez bunde; i na mnogobrojnim akontacijama.

Sunce se rodilo na poljucima i na gomilama kaputa razigranih dečaka. Sunce se dizalo na naočarima u boji; na uzburkanom klockotu u krvi devojke sa ulice i na snovima mladosti. Sunce je stalo na zenitu, oslanjajući se na nenaučenu lekciju iz fizike i na spa-naćsku, jeftinu energiju bez vitamina „C“. Sunce je padalo zbog prvog groma i pljuska i zbog nestale prašine.

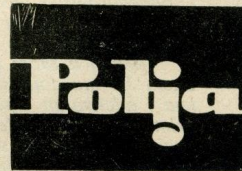
Sunce nije prvoškolac. Ipak, dvanaest je sati pisalo samo jednu reč: proleće.

Proleća volim kao i mladost. A mladost najviše volim. Proleća su radjanja i stvaranja. Proleća su temelj dobra u borbi protiv nužnog zla prirode. Ona su triumf zelenog. I triumf ljubavi.

A ovo — kakvo je ovo proleće? Za vas, kao i sva druga: puno svežine, puno cvetanja, i skladnog neskladu puno u svemu. Za nas, drugo je ovo proleće. Matursko je ovo proleće, proleće jedne generacije, jedne mladosti pred novim iskušenjima, mladosti što će za mesec dana, posle završenog, uspešno valjda,

šegrtovanja počti u majstorstvu školu života. Za nas, jedno je ovo proleće, koje u vedrinama svojim nerovu nosi, u šanerilu svošenoj prašini i posećenom keju, na prvim poljupcima bez mraza, na maturantskoj nervozni, na osmehu rahićnog dečaka bez bunde; i na mnogobrojnim akontacijama. U nastupanju svome tugu nam nosi, radosnu tugu — rastanak. U potsvesti nam ga urezuje ovo proleće, slovo po slovo nam slaže, i radujemo se što je kraj već blizu; i seta nas obuzima. Radost se u nama razlila iz mladosti naše, iz vere u sebe, u novo — nepoznato, pred nama; seta — senka je pet godina u klupi, pet besmislenih godina punih smisla, pet nestrpljivih godina, pet teških, pet lako shvaćenih godina, pet godina prvog brijanja i prve „trajne“, pet godina jednog preobražaja, jednog dečaštva i jedne mladosti. Volim tu setu, kao i tih pet godina u izrezbarenim, rasklimatanim i izlizanim klupama. Volim zato tu tugu maturantsku, i radujem joj se, a ona raste, navire i guši, i osmehe stvara. A ja je baš takvu volim, jer, ona je deo ovog, jednog maturantskog proleća jedne generacije. Rastanak. Teško je ostaviti, i lepo je ostaviti hodnike izgrebane i tremu odgovaranja, i diskusije djačke, vatrene i prazne, i drugove, sve — strane i mlade. Pa ipak, radujemo se. Jer, sutra će na naše mesto ući nova mladost, i nova generacija; i neka mladja će, bojažljivo pre-

koračujući prag ove škole, naivno primati što vidi, i postajati nova, svoja, pametnija mladost. Misli se radjaju, i trema raste kao i tuga, i prognozira se maturan — kao trke na hipodromu. Hronika, koja voli fakta samo, i godine i bitke zapisace da je neka generacija, rođena na početku revolucije jedne, i da je pet godina, četrdeset meseci tačno, dolazila u klupe, i da je u njoj bio jedan kolektiv, zvanično pod firmom VIII-og recimo c razreda, jedan dugi stvarani kolektiv, trideset dobrih drugova, koji se rastaju eto, jer su se pre četrdeset meseci i sastali ovde (NASTAVAK NA 12 STRANI)

MESEČNIK ZA KULTURU I UMETNOST I GODINA III 1967 BROJ 6-7 (21-22) ODGOVORNI UREDNIK: FLORIKA STEFAN UREDNICI: DEJAN POZNA-NOVIĆ, DRASKO REDIĆ, IVAN HOROVIĆ I FLORIKA STEFAN; ESTETSKO - TEHNIČKA OPREMA: IVAN HOROVIĆ, VINJETA: VLADA RAJČEVIĆ, LIST IZDAJE „PROGRES“, NOVI SAD, MAKSIMA GORKOG BROJ 20 TEKUĆI RAČUN KOD NARODNE BANKE 900-7-514. BROJ TELEFONA 35-59 SLOG I ŠTAMPA: ŠTAMPARIJA „ZVEZDA“, VRBAS

REDAKCIJA I ADMINISTRACIJA: NOVI SAD, MAKSIMA GORKOG BROJ 20 CENA PRIMERKU 20.- DIN. GOD. PRETPLATA 900.- DIN.